آموزش مداوم
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۱۸، تیر ۱۳۹۸، ۴۰۶-۴۰۱

آشنایی با مهم‌ترین شیوه‌های آموزشی در گروه‌های کوچک

محسن رضائیان[1]

دریافت مقاله: ۹۷/۱۱/۲۳ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۸/۰۱/۲۵ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۸/۰۲/۱۵ پذیرش مقاله: ۹۸/۰۲/۲۸

چکیده

گروه‌های کوچک که برای یادگیری یک موضوع خاص و یا حل یک مسأله گرد هم می‌آیند، فرصت‌های طلایی آموزشی را رقم می‌زنند که در صورت استفاده صحیح از این گروه‌ها می‌تواند بازدهی خارق العاده‌ای را به همراه داشته باشد. این نکته از آن جهت رخ می دهد که آموزش در گروه‌های کوچک، یکی از شیوه‌های مؤثر آموزشی است که می‌تواند کارآیی بسیار بالایی را در امر یادگیری داشته باشد. گروه‌های کوچک که از حداقل دو نفر شروع شده و ممکن است تا ۳۰ نفر را نیز در برگیرد، دارای پتانسیل‌های بسیار قوی می‌باشند که می‌توانند جریان آموزش و یادگیری را تسهیل نمایند. شیوه‌های متنوع آموزشی برای کار در این گروه‌ها پیشنهاد شده است. هدف از نگارش مقاله حاضر معرفی برخی از مهم‌ترین این شیوه‌ها می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: گروه‌های کوچک، آموزش، شیوه

مقدمه

گروه‌های کوچک (Small groups) که برای یادگیری یک موضوع خاص و یا حل یک مسأله گرد هم می‌آیند، فرصت‌های طلایی آموزشی را رقم می‌زنند که در صورت استفاده صحیح می‌توانند بازدهی خارق العاده‌ای را به همراه داشته باشند. این نکته از آن جهت اهمیت دارد که آموزش در گروه‌های کوچک، یکی از شیوه‌های مؤثر آموزشی است که می‌تواند کارآیی بسیار بالایی را در امر یادگیری ایفاء نماید. گروه‌های کوچک که از حداقل دو نفر تشکیل شده و ممکن است تا ۳۰ نفر را نیز شامل شوند، دارای پتانسیل‌های بسیار قوی می‌باشند که می‌توانند جریان آموزش و یادگیری را تسهیل نماید [۸-۱].

فرد هماهنگ کننده گروه (Facilitator) با کمک منشی (Timekeeper) و کاتب (Scribe) نه تنها سعی می کنند تا با بهره‌گیری از شیوه‌های جذاب آموزشی شرکت فعال همه افراد را رقم بزنند، بلکه جمع بندی معقولی از مباحثات گروهی را نیز به عمل آورند. شیوه‌های بسیار متنوع آموزشی برای کار در این گروه‌ها پیشنهاد شده است که نظر به

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، دورنگار: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

اهمیت این شیوه‌ها، در ادامه مقاله حاضر به هشت مورد از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌گردد [۱۰-۹].

۱. شیوه سؤال از تک تک اعضاء گروه

این شیوه که با نام انگلیسی Round the group نیز شناخته می‌شود، معمولاً برای کار در گروه‌های کوچک‌تر (حداکثر ۲۰ تا ۳۰ نفر) شیوه آموزشی بسیار مفیدی است که مشارکت تمامی افراد را می‌تواند در پی داشته باشد. برای انجام این شیوه، هماهنگ کننده یک سؤال را به نوبت از تک تک اعضاء گروه پرسیده و ضمن در نظر گرفتن بازه زمانی (مثلاً ۳۰ تا ۶۰ ثانیه) از آن‌ها می‌خواهد که به سؤال مورد نظر پاسخ دهند. شیوه پرسش از اعضاء گروه می‌تواند به صورت تصادفی و یا ترتیب قرار گرفتن افراد صورت پذیرد. در این شیوه، هر فرد، باید پاسخ مورد نظر خود را در بازه زمانی تعریف شده ارائه نماید. این شیوه، شیوه آیده‌آل برای شروع یک جلسه کوچک آموزشی می‌باشد [۱۰-۹].

۲. شیوه طوفان مغزی

طوفان مغزی (Brain storming) یک شیوه مؤثر برای ایجاد انگیزه در حل یک مسأله می‌باشد که در آن مشارکت تمامی اعضاء گروه در خصوص یک مسأله درخواست می‌گردد. معمولاً مسأله مورد اشاره توسط کاتب در وسط تخته و یا وایت بورد نوشته شده و از اعضاء گروه در خواست می‌گردد تا هر گونه نظری که پیرامون آن دارند را بیان کرده و این نظرات توسط کاتب یادداشت و سپس با هماهنگی اعضاء گروه و زیر نظر هماهنگ کننده گروه جمع بندی می‌گردد. به منظور جلب مشارکت تمامی اعضاء گروه، می‌توان کاغذهای پشت برچسب‌داری را در اختیار آنها قرار داد تا نظرات خود را بر روی آن نوشته و سپس این کاغذها بر روی وایت بورد چسبانیده شود [۱۰-۹].

۳. شیوه تقسیم به گروه‌های کوچک‌تر

یکی از شیوه‌های مؤثر آموزشی، شیوه تقسیم به گروه‌های کوچک‌تر یا (Buzz group) می‌باشد که در آن، هماهنگ کننده، اعضاء یک گروه بزرگ مثلاً ۲۰ نفری را به ۱۰ گروه دو نفری تقسیم می‌نماید و از آن‌ها می‌خواهد تا در مهلت زمانی مقرر، مسأله مورد نظر را در گروه‌های خود بحث نموده و نتیجه آن را در جمع گروه بزرگ ارائه نمایند. از مزایای این شیوه آن است که معمولاً مشارکت تمامی اعضای گروه به ویژه اعضاء خجالتی را بر می‌انگیزاند. معمولاً برخی از افراد از اظهار نظر در مقابل دو نفر دلهره کم‌تری دارند تا از اظهار نظر در مقابل ۳۰ نفر. با این وجود، مسأله زمان خیلی مهم است چرا که شیوه تقسیم به گروه‌های کوچک‌تر ممکن است زمان نسبتاً زیادی را به خود اختصاص دهد که مدیریت و هماهنگی آن باید با دقت بیش‌تری صورت گیرد [۱۰-۹].

۴. شیوه گلوله برفی

شیوه گلوله برفی (Snowballing) نیز شیوه جالب و در عین حال دشواری برای جلب مشارکت حداکثری افراد و کسب ایده‌های جدید می‌باشد. در این شیوه، زمانی که کار در گروه‌های کوچک به پایان می‌رسد و به جای آن‌که هر گروه کوچک در جمع تمامی اعضاء گروه اصلی نتایج کار خود را مطرح نماید، از هر دو گروه کوچک و سپس از هر چهار گروه کوچک خواسته می‌شود تا مباحث مطروحه را ابتدا در جمع یک‌دیگر مطرح کرده و نتیجه مباحثات جمعی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

خود را برای ارائه در میان تمامی اعضای گروه اصلی انتخاب نمایند. این گروه‌های بزرگ‌تر که به Mega buzz groups معروف هستند می‌توانند فرصت‌هایی را برای افراد خجالتی فراهم آورند که اندک اندک در مقابل تعداد بیش‌تری از افراد اظهار نظر نموده و خود را به مرور آماده صحبت کردن در میان جمع بزرگ‌تر نمایند. با این وجود، نقطه ضعف این شیوه در آن است که معمولاً افراد دوست ندارند که نظرات خود را برای چندین بار تکرار نمایند و این نکته باعث خستگی و ملامت آن‌ها می‌شود. از همین رو، توصیه می‌گردد که هماهنگ کننده گروه وقتی افراد را در گروه‌های بزرگ‌تر گرد هم می آورد مقداری تنوع در فعالیت گروهی را ایجاد نماید تا افراد دچار کسالت نگردند. با توجه به دشواری این شیوه، توصیه می شود که از این روش کم‌تر استفاده شود [۱۰-۹].

۵. شیوه گروه‌های متقاطع

شیوه گروه‌های متقاطع (Crossover groups) برای طرح ایده‌های جدید و آشنایی با کار در گروه‌های کوچک و جدید می‌باشد. برای این منظور، ممکن است که هماهنگ کننده اعضا یک گروه نه نفری را ابتدا به سه گروه سه نفری تقسیم نماید و از آن‌ها بخواهد تا در بازه زمانی مقرر، موضوع مورد نظر را در میان خود به مباحثه گذارند. پس از پایان مهلت مقرر، هماهنگ کننده این نه نفر را دو مرتبه به سه گروه سه نفری جدید تقسیم می‌کند، با این تفاوت که هر گروه جدید در بر گیرنده یک نفر از سه گروه قبلی باشد. گروه‌های جدید نیز دوباره همان موضوع را در میان خود به بحث و تبادل نظر می‌گذارند. به این ترتیب که هر یک از اعضاء گروه نه تنها کار در دو گروه متفاوت را تجربه می‌کند، بلکه ایده‌های متفاوت و نوینی را نیز ممکن است پیرامون موضوع مورد نظر به دست آورد [۹].

۶. شیوه ظرف ماهی طلایی

شیوه ظرف ماهی طلایی (Goldfish bowl) زمانی محقق می‌گردد که اعضاء یک گروه، توسط هماهنگ کننده مشغول به فعالیت مورد نظر خود می‌گردند، در حالی که رفتار آن‌ها توسط یک گروه دیگر که به دور آن‌ها حلقه زده‌اند مورد مشاهده و بررسی قرار می‌گیرد. از اعضاء گروه دوم خواسته می‌شود که جنبه‌های مختلف کار گروه را به دقت زیر نظر قرار دهند و در انتهای فعالیت گروه اول، بازخوردهای خود را در اختیار اعضاء این گروه قرار دهند. خوبی این شیوه در آن است که پس از پایان مرحله اول، می توان جای دو گروه را عوض کرد و این فعالیت را به همان شکل مورد نظر ادامه داد [۹].

۷. شیوه تقسیم به گروه‌های کوچک متفاوت

شیوه تقسیم به گروه‌های کوچک متفاوت (Syndicate or Breakout groups) نیز یک شیوه جالب و جذاب می‌باشد که در آن اعضای یک گروه بزرگ به چندین گروه کوچک شکسته می‌شوند. با این وجود، بر خلاف شیوه مرسوم که در سطور قبل توضیح داده شد، در شیوه حاضر، هر یک از اعضاء گروه باید موضوع مجزایی را مورد بحث و بررسی قرار دهند. در این شیوه هم‌چنین، امکان دست‌یابی افراد به کتابخانه و اینترنت نیز فراهم می‌گردد و آن‌ها این فرصت را در اختیار دارند که با استفاده از این منابع، ضمن بررسی پیرامون موضوع مورد نظر، نتایج فعالیت‌های خود را در قالب یک سمینار (Seminar) برای ارائه به گروه اصلی آماده نمایند. این شیوه مخصوصاً برای گروه‌هایی خوب است که

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

قرار است چندین روز تشکیل جلسه دهند. بنابراین، اعضاء هر گروه می‌توانند یک فعالیت آموزشی گسترده را در طول یک روز مورد پی‌گیری قرار داده و نتایج فعالیت‌های خود را در ابتدای جلسه بعدی در اختیار تمامی شرکت کنندگان قرار دهند [۱۰-۹].

۸. شیوه ایفاء نقش

شیوه ایفاء نقش (Role Play) نیز یکی از شیوه‌های بسیار آموزنده، اما حساس می‌باشد که می‌توان آن را در آموزش گروه‌های کوچک به کار برد. برای انجام این منظور، می‌توان افراد را به گروه‌های سه نفره تقسیم نمود. یک نفر می‌تواند نقش پزشک، پرستار، بهورز و یا نقش هر فرد دیگری از اعضاء تیم سلامت را ایفاء نماید و نفر دوم نقش فرد خدمت گیرنده را بر عهده گیرد. نفر سوم نیز نقش مشاهده‌گر (Observer) را بر عهده خواهد داشت. بسته به تمایل می‌توان پس از پایان یک دوره از ایفاء نقش، ضمن تعویض نقش افراد، دوره دیگری از این فعالیت را به سرانجام رسانید. هم‌چنین، می‌توان در همان بار اول، در هر کجا که لازم باشد، نقش افراد را عوض کرد، مثلاً مشاهده‌گر، جای بهورز را گرفته و از گروه بخواهیم که ادامه ایفاء نقش را به سرانجام برسانند. میزان حساس بودن این شیوه بسته به توانایی افراد است. برای مثال، برخی از افراد ممکن است از ایفاء نقش دلهره داشته و یا انجام آن را دوست نداشته باشند. هم‌چنین، ممکن است به هنگام ایفاء نقش، برخی از افراد بیش‌تر از حد تحت فشار روانی قرار گیرند. در چنین حالاتی، ضروری است که هماهنگ کننده وارد عمل شده و تغییرات لازم به منظور حفاظت از فردی که تحت فشار قرار گرفته است را اعمال نماید [۱۰-۹].

نتیجه‌گیری

گروه‌های کوچک دارای پتانسیل‌های بسیار قوی می‌باشند که می‌توانند جریان آموزش را تسهیل نماید. هماهنگ کننده گروه می‌تواند بسته به موضوع مورد نظر و ترکیب اعضاء گروه، از شیوه‌های بسیار متنوع آموزشی برای کار در این گروه‌ها نظیر سؤال از تک تک اعضاء گروه؛ طوفان مغزی؛ تقسیم به گروه‌های کوچک‌تر؛ گلوله برفی؛ گروه‌های متقاطع؛ ظرف ماهی طلایی؛ تقسیم به گروه‌های کوچک متفاوت و ایفاء نقش استفاده کند. برای نمونه، دو مطالعه اخیر به عمل آمده نشان داده است که شیوه ظرف ماهی طلایی می‌تواند به عنوان یک شیوه کارا برای آموزش دانشجویان سال پایین دندان‌پزشکی [۱۱] و داروسازی [۱۲] مورد استفاده قرار گیرد.

البته توجه به این نکته نیز ضروری است که هماهنگ کننده هم‌چنین می‌تواند در هر جلسه آموزشی، یک یا بیش از یک شیوه را مورد استفاده قرار دهد. برای نمونه، ممکن است وی شیوه ایفاء نقش را با شیوه ظرف ماهی طلایی در هم آمیزد. به این معنی که گروهی از افراد به ایفاء نقش پرداخته و گروهی دیگر به تماشای آن‌ها می‌نشینند. بعد از اتمام مرحله اول، اعضاء گروه دوم، بازخوردهای خود را به گروه اول ارائه داده و سپس جای گروه‌ها عوض خواهد شد. [۱۰-۹].

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

References

[1] Lemoine ER, Rana J, Burgin S. Teaching & Learning Tips 7: small-group discussion. *Int J Dermatol* 2018; 57(5): 583-6.

[2] Rezaeian, M. Small group teaching in medical and health Education: A perspective of developing world. *Middle East J Business* 2012; 7(1): 11-14.

[3] Kitchen M. Facilitating small groups: how to encourage student learning. *Clin Teach* 2012; 9(1): 3-8.

[4] Knox R. Facilitating a small group teaching session. *InnovAit* 2011; 4(6): 360-367.

[5] McKimm J, Morris C. Small group teaching. *Br J Hosp Med* (Lond) 2009; 70(11): 654-657.

[6] Rezaeian M. An Introduction to Focus Group Research . *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2019; 18 (1): 97-104.

[7] Exley K, Dennik R. Small group teaching – tutorials, seminars and beyond. 2004. Routledge Falmers. *ISBN* 0415 307171.

[8] Cantillon, P., Hutchinson, L. and Wood, D. (eds) ABC of learning and teaching in medicine. 2003. *BMJ Publishing Group ISBN* 07279 16785.

[9] Jaques D. Teaching small groups. *BMJ* 2003; 326(7387): 492-4.

[10] Jones RW. Learning and teaching in small groups: characteristics, benefits, problems and approaches. *Anaesth Intensive Care* 2007; 35(4): 587-92.

[11] Tricio J, Montt J, Orsini C, Gracia B, Pampin F, Quinteros C, et al. Student experiences of two small group learning-teaching formats: Seminar and fishbowl. *Eur J Dent Educ* 2018; doi: 10.1111/eje.12414. [Epub ahead of print]

[12] Pearson SC, Eddlemon T, Kirkwood M, Pate A. Are fishbowl activities effective for teaching pharmacotherapy and developing postformal thought in pharmacy students? A pilot study. *Curr Pharm Teach Learn* 2018; 10(8): 1070-1075.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

The Most Important Teaching Methods in Small Groups

M. Rezaeian[1]

Received: 12/02/2019 Sent for Revision: 14/04/2019 Received Revised Manuscript: 05/05/2019 Accepted: 18/05/2019

Small groups that gather to learn a specific topic or solve a problem bring golden teaching opportunities with extraordinary outcomes if being properly used. This happens since teaching in small groups is among the most effective approaches in teaching that can be highly efficient in learning. Small groups that may form at the very least with two members and can expand up to thirty members have potentials to facilitate teaching and learning activities. There are divers teaching methods which are suggested to be used in small groups. The aim of the current study is to introduce some of these methods which are considered the most important ones.

Key words: Small groups, Teaching, Method

How to cite this article: Rezaeian M. The Most Important Teaching Methods in Small Groups. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2019; 18 (4): 401-06. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1398.18.4.9.1]

1- Prof., Dept. of Epidemiology and Biostatistics, Medical School, Occupational Environmental Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran, ORCID: 0000-0003-3070-0166
(Corresponding Author) Tel: (034) 31315123, Fax: (034) 31315123, E-mail: moeygmr2@yahoo.co.uk